

Ks. Julian Warzecha SAC

POŚLANIE SŁOWA W PS 147

Wyrażenie „posłać słowo” zachodzi w tym utworze dwa razy: w w. 15 — „posyła swój rozkaz” i w w. 18 — „posyła swe słowo”. Interesujące tu jest samo znaczenie wyrażenia „posłać słowo” jak i możliwości jego personifikacji. Nad tymi dwiema kwestiami chcemy się tu zastanowić. Najpierw jednak podamy przekład tekstu Ps 147 w całości, bo w niej funkcjonuje interesujące nas wyrażenie.

- 1 Alleluja¹
Dobrze jest grać naszemu Bogu,
miło jest śpiewać pieśń pochwalną.
- 2 Jahwe buduje Jeruzalem,
zgromadza² rozproszonych z Izraela.
- 3 Leczy złamanych na duchu
i opatruje ich rany.
- 4 Określa liczbę gwiazd,
wszystkie z nich woła po imieniu.
- 5 Wielki jest nasz Pan i pełen mocy,
mądrość³ Jego jest niezgłębiona.
- 6 Jahwe podnosi pokornych,
bezbożnych poniża do ziemi.
- 7 Śpiewajcie Jahwe pieśń dziękczynną,
grajcie Bogu naszemu na cytrze.
- 8 Okrywa niebo chmurami,
przygotowuje deszcz dla ziemi,
każe rósć trawie na górach⁴.
- 9 Daje bydłu jego pokarm,
młodym⁵ krukom, gdy do Niego wołają⁶.
- 10 Nie ma upodobania w sile rumaka,
ani nie ma upodobania w goleniach męża.
- 11 Jahwe ma upodobanie w tych, którzy się Go boją,
którzy oczekują Jego łaski.
- 12 Chwal⁷, Jeruzalem, Jahwe,
Wielbij Twego Boga, Syjonie.

¹ LXX dodaje *aineite ton Kyrion* — „chwalcie Pana”.

² LXX poprzedza ten wyraz spójnikiem *kai*.

³ LXX i niektóre tłumaczenia dodają spójnik „i”.

⁴ Niektóre rękopisy LXX i tłumaczenia dodają czwarty stych: „i roślinom na pożytek człowieka” (por. Ps 104, 14; Kraus, Jacquet i in.).

⁵ LXX i Syj poprzedzają spójnikiem „i”.

⁶ LXX dodaje *auton*.

⁷ W LXX jest dodane Alleluja i zaczyna się nowy Psalm (147).

- 13 Bo umocnił zasuwę twoich bram,
pobłogosławił synom twoim w tobie.
- 14 On udzielił pokoju twoim granicom,
nakarmił cię najlepszą pszenicą.
- 15 Posyła swój rozkaz na ziemię,
szybko biegnie Jego słowo.
- 16 On daje śnieg jak wełnę,
szron rozsypuje jak popiół.
- 17 Rozrzuca grad swój jak okruchy,
kto się ostoi przed Jego mrozem?⁸
- 18 Posyła swe słowo i lody topnieją,
każe wiać swemu wiatrowi, a wody płyną.
- 19 Oznajmił swe słowo⁹ Jakubowi,
ustawy swe i prawa Izraelowi.
20. Żadnemu narodowi tak nie uczynił,
nie pouczył ich o swoich¹⁰ prawach.
Alleluja.

STRUKTURA LITERACKA

Rzuca się najpierw w oczy inkluzja, którą stanowi wezwanie *hallelûjâh* (w. 1 i 20), nadające psalmowi wydźwięk pochwalny. Oprócz tego są jeszcze dwa wezwania: w. 7 i 12. Dzielią one nasz utwór na trzy części: w. 1-6; 7-11; 12-20. Wezwanie te łączą się treściowo z motywami, które po nich są rozwijane. Tę łączność widać najbardziej w trzeciej części (por. w. 12 i 13n), a najmniej w części drugiej (w. 7-11).

W psalmie tym jest duże upodobanie — jeśli chodzi o czasowniki — do imiesłowu i formy *jiqtol*. Większość działań Jahwe, które są pobudką do wielbienia, wyrażona jest właśnie imiesłowami. Na drugim miejscu zaś — co do ilości — stoi forma *jiqtol*. Ich dominacja w utworze pozwala przypuszczać, że opisane w ten sposób czynności Jahwe pojmowane są jako powtarzające się lub trwające. Patrząc na te formy, można zauważyć pewną regularność. Otóż — na ogół — pierwsze formy imiesłowowe w poszczególnych częściach zaopatrzone są w rodzajnik. Dość często jest też następująca kolejność: imiesłów (I stych) — *jiqtol* (II stych): np. w 2. 4. 9. 14-16.

Jako element struktury literackiej można również uważać przewijanie się motywów: historycznego i stwórczego, czy dokładniej — działania Jahwe w historii i w przyrodzie. Pod tym względem widać uderzający paralelizm między w. 2-6 (cz. I) i 12-20 (cz. III).

⁸ BHS zamiast *mî ja'âmôd* proponuje *majim ja'âmôdâ*, ale poprawka nie jest konieczna.

⁹ K ma *d^ebârô*, Q — *d^ebârâw* (l. mn.).

¹⁰ LXX, Syp dodają sufiks 3 os. l. poj.

	w. 2-6		w. 12-20
historia	2-3		13-14
przyroda	4(5)		15-18
historia	6		19-20

W tych dwu częściach, jak widać, motyw historyczny występuje dwa razy i jest przedzielony motywem przyrodniczym. Przeważa więc uwielbienie Boga za Jego działanie względem ludzi w historii. Część środkowa (w. 7-11) ma nieco inną strukturę, mianowicie: przyroda (w. 8n) — historia (w. 10n).

Każda z trzech części Ps 147 kończy się antytezą, co świadczy o jego misternej kompozycji. Już samo zestawienie tych antytez uwidacznia chyba nieprzypadkową regularność i może być pomocą do odczytania głównego akcentu myśli wyrażonej w utworze,

- I. w. 6 Jahwe podnosi pokornych,
bezbożnych poniża do ziemi.
- II. w. 10 Nie ma upodobania w sile rumaka,
ani nie ma upodobania w goleniach męża.
11 Jahwe ma upodobanie w tych, którzy się Go boją,
którzy oczekują Jego łaski.
- III. w. 19 Oznajmił swe słowo Jakubowi,
ustawy swe i prawa Izraelowi.
20 Żadnemu narodowi tak nie uczynił,
nie pouczył ich o swoich prawach.

Nasze wyrażenie występuje w III części, we fragmencie w. 15-18, który rozwija motyw działania Jahwe w przyrodzie. W. 15-17 zaczynają się każdorazowo od imiesłowu (drugi stych — *jiqtol*), zaś w. 18 zaczyna się od *jiqtol* (drugi stych też *jiqtol*). Uderza też to, że w tym fragmencie podmiotem jest głównie Jahwe, czyli On działa. Jest jednak pewien wyjątek w w. 15b: po wyrażeniu „posyła swój rozkaz” (*haššōlēah 'imrātō*) podmiotem jest „słowo” (*dēbārō*), które „szybko biegnie” (*jārūs*). Ono właśnie jest tu podmiotem (jeszcze tylko „wody” — w. 18b są podmiotem oprócz Jahwe).

CZAS POWSTANIA

W Ps 147 widoczne są wyraźne kontakty z Deutero-Izajaszem (temat mądrości i potęgi Jahwe: Iz 40, 26nn; 56,8; ponadto w. 2 i Iz 56,8; w. 4 i Iz 40, 26; w. 5 i Iz 40, 28 i inne). Na podstawie zbieżności naszego psalmu (w. 2.13) z Ne 12, 27-43 można sądzić, że powstał on po odbudowie i poświęceniu murów Jerozolimy¹¹.

¹¹ Por. H. J. Kraus, *Psalmen* (BKAT XV, 1), Neukirchen-Vluyn 1978⁵, 1136; L. Jacquet, *Les Psaumes et le coeur de l'homme*, III, Paris 1979, 712; W. Borowski, *Psalmi*. Komentarz biblijnoascetyczny, Kraków 1983, 447; G. Ravasi, *Il libro*

ANALIZA SEMANTYCZNA

Zauważone poprzednio przewijanie się motywów historycznego i przyrodniczego może teraz posłużyć do interpretacji naszej formuły w w. 15 i 18. Występuje ona w ramach fragmentu sławiącego Jahwe za Jego moc w zjawiskach atmosferycznych. (w. 15-18). W linii paradygmatycznej („pionowej”) bliższe w. 15 i 18 wydają się właśnie te fragmenty, które rozwijają motyw przyrodniczy (w. 4 i 8n).

Najpierw jednak należy się zająć samym tekstem w. 15-18. Łatwo stwierdzić w nim inkluzję: *haššôlēah 'imrâtô* (w. 15a) — *jišlah d^ebārô* (w. 18a). Jak już wyżej zaznaczono — są to bardzo pokrewne wyrażenie, zwłaszcza że w w. 15b też mamy *d^ebārô*, choć już jako podmiot, a nie przedmiot, jak w w. 18a. Można więc uważać, że działania opisane w tym fragmencie są niejako obramowane postaniem słowa (*'imrâh, dābār*). Działa przede wszystkim Bóg, On jest tu głównie podmiotem. Słowo posłane przez Niego współuczestniczy w tym działaniu. Jego aktywną rolę widać w fakcie, że w w. 15b staje się podmiotem: „szybko biegnie Jego słowo”. Czasownik *rûs* odniesiony do *dābār* nadaje mu cechy osobowe, gdyż — poza nielicznymi przypadkami — stosowany jest on zwykle do osób. Najbliższe do w. 15 zestawienie zdaje się zachodzić w Joz 7, 22.

Opisane w w. 16-18 zjawiska atmosferyczne, to zima (w. 16n) i roztopy — wiosna (w. 18). Tej przemianie w przyrodzie towarzyszy postanie słowa. Za tym, że zjawiska opisane w w. 16-18 należy przypisywać pośrednictwu słowa, przemawia sformułowanie, iż posłane jest ono „na ziemię” (w. 15a). Zjawiska te mają właśnie miejsce na ziemi. Poza tym, z punktu widzenia gramatyki, zwłaszcza zaś paralelizmu między „wody płyną” (w. 18b) i „lody topnieją” (w. 18a) jest możliwe, że to właśnie *dābār* sprawia roztopy. Wydaje się, że autor ma tu na myśli powtarzanie się, regularność tych zjawisk, za czym przemawiają formy imiesłowu (*haššôlēah* — w. 15a) i *jiqtol (jišlah* — w. 18a). *D^ebārô* w w. 18a jest paralelne do *rûhô* w w. 18b, które znaczy tu wyraźnie „wiatr”, a nie „duch”. Stąd *d^ebārô* odnosi się raczej do sfery przyrodniczej, a nie historycznej¹².

Spróbujmy określić bliżej, co znaczy tu postanie słowa. Słowo „biegnie szybko” (w. 15b). To stwierdzenie mówi o dynamice słowa. Zmienność, regularność pór roku świadczy o skuteczności słowa posłanego przez Boga. Spojrzenie w linii paradygmatycznej, czyli — jak to zaznaczono we wstępie analizy semantycznej — uwzględnienie wszystkich tekstów w utworze, które rozwija-

dei Salmi, vol. III, Bologna 1984, 994n; N. Mendecki, *Jahwe budowniczy Jerozolimy zbiera rozproszonych (Ps 147, 2-3)*, RBL 36 (1983) 13-16. Zob. K. Eberlein, *Gott der Schöpfer — Israels Gott. Eine exegetisch — hermeneutische Studie zur theologischen Funktion alttestamentlicher Schöpfungsaussagen*, Frankfurt a. M.—Bern—New York 1986.

¹² Dlatego G. Ravasi chyba niesłusznie dopatruje się w opisanych przemianach przyrodniczych aluzji do odmiany losu w historii Izraela (niewola — wybawienie). Zob. G. Ravasi, dz. cyt., 958.

ją motyw przyrodniczy, pozwoli bliżej sprecyzować znaczenie badanego wyrażenia.

W. 4 wyraża moc Jahwe, Jego władzę nad przyrodą: „Określa liczbę gwiazd, wszystkie z nich woła po imieniu”. Ta moc jest chwalona — poprzez pewne uogólnienie — w w. 5: „Wielki jest nasz Pan i pełen mocy, mądrość Jego jest niezgłębiona”. W. 8n mają trochę inny odcień. Choć mówią o działaniu Jahwe w przyrodzie, akcentują bardziej Jego troskę o stworzenie, można by rzec — opatrność (*creatio continua*)¹³. Łatwo wyczuć poprzez to troskę o ludzi: „Okrywa niebo chmurami, przygotowuje deszcz dla ziemi, każe rósć trawie na górach” (w. 8). Pod tym względem w. 8n przypominają trochę Iz 55, 10n.

Porównując w. 4 i 8n z fragmentem, w którym występuje wyrażenie „posłać słowo” (w. 15-18), łatwo zauważyć, że zdecydowanie bliższy jest mu w. 4. Akcentuje się w nich obu moc, suwerenność Jahwe. Nie ma zaś mowy (jak w w. 8n) o trosce Boga o ludzi — poprzez przyrodę. W tej mocy Boga uczestniczy więc słowo posłane przez Boga.

O „słowie” mówi jeszcze autor Ps 147 w w. 19, mając na uwadze objawienie w historii. Jawi się więc pytanie, czy autor pojmuje te przyrodnicze zjawiska, dokonujące się pod wpływem słowa posłanego przez Jahwe, jako środek objawienia? Otóż wydaje się, że tak. Uważna obserwacja form czasowników daje już pewną podstawę ku temu. W. 19 rozpoczyna się od imiesłowu *maggid*, który kontynuuje serię imiesłowów z w. 15-17, przerwana przez *jiqtol* w w. 18. Nie bez znaczenia jest też fakt, że jest to imiesłów koniugacji Hifil, która dwa razy występuje w poprzedzającym w. 18. Z kolei to charakterystyczne przewijanie się motywów historycznych i przyrodniczych jest również argumentem za objawieniową funkcją stwórczego posłania słowa. Te bowiem motywy nie są sobie nigdy przeciwstawione. Raczej odwrotnie — w. 5 i 8n zdają się łączyć.

Na podstawie dotychczasowej analizy Ps 147 trzeba stwierdzić, że wyrażenie „posłać słowo” zastosowane w w. 15 i 18 wyraża dynamikę, moc słowa Bożego działającego w przyrodzie. To „słowo” przybiera rysy personifikacji. Z kontekstu całego utworu, zwłaszcza z w. 19 wynika, że owo przyrodnicze działanie „słowa” jest — obok czynów Boga w historii — środkiem objawienia.

SITZ IM LEBEN WYRAŻENIA POSŁAĆ SŁOWO W Ps 147

Ps 147 ma charakter kultyczny. Decydują o tym wezwania do chwalenia Jahwe (w. 1.7.12). Szczególnie przemawiające za kultowym zastosowaniem Ps 147 jest wezwanie w w. 12:

¹³ Według H. J. Hermissona problem „*creatio continua*” występuje w hymnach kultowych, w przeciwieństwie do literatury mądrościowej, która pojmuje stworzenie jako dokonane w przeszłości i definitywnie. Por. H. J. Hermisson, *Observations on the Creation Theology in Wisdom*, w: *Israelite Wisdom* (Fs. Terrien), New York 1978, 43-57. Zob. także B. W. Andersen, *Creation in the Old Testament* (Issues in Religion and Theology 6), Philadelphia — London 1984.

Chwal, Jerozolimie, Jahwe,
wystawiaj Twego Boga, Syjonie.

Motywe chwalenia są czyny Jahwe, dokonane w historii i w przyrodzie. Akcent pada jednak na te pierwsze, choć i one się nawzajem przeplatają.

Kultowe zastosowanie naszego Psalmu nie wyklucza wpływów innych kierunków. Zanim wskażemy na jego powiązania z literaturą biblijną, wskażemy na podobieństwo w. 4 z Mądrością Ahikara (VIII, 116; ANET s. 429).

Gdy chodzi o zbieżności biblijne, to widoczne są przede wszystkim z Deutero-Izajaszem, a nadto z Trito-Izajaszem, z Ps 33 i 104, Hi 38-39 i z mniejszymi fragmentami psalmów (np. 102, 17; 113, 6; 145, 14). Najściślejsze związki widać z Deutero-Izajaszem. Wspólna jest idea, że Bóg działa zarówno w historii, jak i w stworzeniu. Przez to okazuje swoją wszechmoc. U Deutero-Izajasza mamy kolejność: stworzenie — historia, w Ps 147 zaś odwrotnie: historia — stworzenie. W Iz 56, 12n np. czytamy: „To Ja uczyniłem ziemię i na niej stworzyłem człowieka (...). To Ja wzbudziłem go (Cyrusa) słusznie i wygładzę wszystkie jego drogi, on moje miasto odbuduje”. W Ps 147 motywy przyrodnicze następują po historycznych.

Motyw odbudowy Syjonu (Ps 147, 2. 13) jest podstawowym tematem u Deutero-Izajasza (40, 26nn; 49, 17; 56, 8). Opatrywanie ran i leczenie złamanych na duchu ma swój odpowiednik u Trito-Izajasza (Iz 61, 1). Są jeszcze inne powiązania tego Psalmu z Deutero- i Trito-Izajaszem (w. 2 — Iz 56, 6; w. 4 — Iz 40, 26; w. 13 — Iz 65, 18n; w. 15 — Iz 55, 11n)¹⁴.

Istotne dla nas są tutaj w. 15-20, gdzie jest mowa o „słowie” (*dābār*). Jest to najpierw słowo „kosmiczne” (w. 15-18), a potem historyczne (w. 19n). Można przypuszczać, że poeta ma tu na myśli dwa aspekty słowa Bożego: najpierw sądowy (por. Iz 9, 7; Mdr 18, 15n), a potem zbawczy (Ps 107, 20). Istotna zaś jest skuteczność słowa, wyrażona przez Deutero-Izajasza tymi samymi symbolami deszczu i śniegu (Iz 55, 10n)¹⁵.

A zatem ten utwór jest pod szczególnym wpływem proroków (Deutero- i Trito-Izajasz), a wypowiedzi o „słowie” (*dābār*) noszą to samo piętno. W ten sposób wyrażenie „posłać słowo” w Ps 147, 15.18 — choć zachodzi w kontekście kultu — stoi pod wpływem nurtu prorockiego.

Ołtarzew

KS. JULIAN WARZECHA SAC

¹⁴ Szczegółowy wykaz kontaktów naszego Pisma z Deutero-Izajaszem podaje P. E. Bonnard, *Le Second Isaïe, son disciple et leurs éditeurs. Isaïe 40-66*, Paris 1972. Zob. także N. Mendelcki, art. cyt., 13-16.

¹⁵ Por. G. Ravasi, dz. cyt., 956. Zob. L. Vosberg, *Studien zum Reden vom Schöpfer in den Psalmen* (Beiträge zur evangelischen Theologie 69), München 1975, 92—98.